

Література:

1. Бондар С.О. Особливості використання аналогії у навчальному процесі початкової школи: автореферат дис. ... канд. пед. наук. – К., 1975. – 24 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1977. – 376 с.
3. Митник О.Я. Логіка на уроках математики. Методика роботи над завданнями з логічним навантаженням у курсі математики початкових класів. – К.: Початкова школа, 2004. – 104 с.
4. Скафа О.І. Теоретико-методичні основи формування прийомів евристичної діяльності в процесі вивчення математики в умовах впровадження сучасних технологій навчання : автореферат дис... доктора пед. наук. – К., 2004. – 40 с.
5. Скворцова С., Онопрієнко О. Урок-дослідження з математики у початковій школі // Початкова школа. – 2015. - № 12. – С. 13-17.

*Надія Комарівська,
кандидат філологічних наук, доцент*

ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ФРАЗЕОЛОГІЧНИМИ ОДИНИЦЯМИ

Анотація. Стаття присвячена проблемі вивчення елементів фразеології в початковій школі, розвитку уваги учнів до значення і вживання стійких словосполучень, виховання в них потреби у виборі потрібного фразеологізму для вираження тієї чи іншої думки у власному висловлюванні.

Ключові слова: фразеологізми, молодший школяр, початкова школа, завдання, вправи.

Annotation.

The article is devoted to the problem of studying the elements of phraseology in elementary school, the development of students' attention to the importance and use of stable phrases, educating them in the need for choosing the necessary phraseologism for expressing one or another thought in their own statement.

Keywords: phraseologisms, younger schoolboy, elementary school, tasks, exercises.

Аннотация. Статья посвящена проблеме изучения элементов фразеологии в начальной школе, развития внимания учащихся к значению и употреблению устойчивых словосочетаний, воспитание в них потребности в выборе нужного фразеологизма для выражения той или иной мысли в собственном высказывании.

Ключевые слова: фразеологизмы, младший школьник, начальная школа, задания, упражнения.

У процесі початкового навчання української мови поглиблюються уявлення школярів про навколишній світ, розвивається їхнє образне і логічне мислення; здійснюється патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання учнів. Навчання української мови має бути спрямоване на розвиток у дітей, окрім загальнонавчальних, таких загальнонавчальних умінь: організаційних, загальнопізнавальних, контрольних-оцінних. Важливо формувати в школярів почуття відповідальності за виконане завдання, готовність самостійно працювати з новим, доступним за складністю навчальним матеріалом, мати власну думку з приводу обговорюваних питань, обґрунтувати її [5].

Фразеологія української мови являє собою важливу частину системи мови. Без оволодіння мінімумом фразеологічного багатства неможливе правильне розуміння українського мовлення як в усній, так і в письмовій формі, вільне спілкування українською мовою.

Фразеологічні звороти належать до найяскравіших стилістичних засобів мовлення. Більшість мають оцінне значення, тобто відображають позитивну або негативну

характеристику предмета, явища, вчинку. Фразеологізм, що вдало вживається, пожвавлює мовлення, робить його емоційнішим. Фразеологізми є невід'ємною складовою будівельного матеріалу речення, особливо емоційно наснаженою. Щоб правильно вживати фразеологічні звороти в мовленні, слід добре знати їх значення, стилістичні властивості й можливості.

Фразеологічні одиниці виражають багатство відтінків людської думки, роблять мовлення виразнішим, яскравішим, образним і переконливим. Влучний крилатий вислів, сповнена народної мудрості приказка, ідіома оживляє мову; з їхньою допомогою мова стає більш жвавою і емоційнішою.

Розуміння фразеологізмів під час читання художніх творів, використання їх в усному і писемному мовленні є одним із показників високого рівня володіння рідною мовою. Фразеологізми становлять невід'ємну частину українського фольклору і складають національне багатство мови, точно, влучно, образно характеризують або називають усі прояви навколишнього світу. Допомогти оволодіти цим багатством – важливе завдання вчителя початкової школи [3, 10].

Загальнопізнавальне значення фразеології полягає в тому, що її вивчення розширює знання учнів про мову, озброює їх основами знань про фразеологію, знайомить з однією з одиниць мови – фразеологізмом, показує існування у мові зв'язку між фразеологією та іншими рівнями мови (лексикою, морфологією, синтаксисом, стилістикою), формує фразеолого–семантичний підхід до слова, ознайомлює зі сферами вживання слів, з основними джерелами поповнення словникового запасу народу, чим формує об'єктивний погляд на мову, як на явище, що розвивається, поповнюється, збагачується.

При формуванні в дітей наукового світогляду, знання з фразеології відіграють суттєву роль в процесі розкриття функцій мови в суспільстві (спілкування, передачі та зберігання інформації); зв'язку мови з життям суспільства, змін, які відбуваються в мові, роль української мови в сучасному світі [1, 28].

Практичне значення фразеології полягає в тому, що її вивчення позитивно впливає на усвідомлення учнями специфіки інших одиниць мови, сприяє оволодінню орфографічними навичками, є базою збагачення словникового запасу і основної роботи зі стилістики, яскравим матеріалом для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності [1, 28].

При вивченні фразеологізмів формуються навчально-мовні лексичні й фразеологічні вміння: вміння відрізнити лексичне значення (в слові й фразеологізмі) від граматичного; пояснювати лексичне значення відомих фразеологізмів; визначити, в якому значенні вживаються слова і фразеологізми в контексті; знаходити в контексті вивчені фразеологічні одиниці; групувати вивчені фразеологізми; будувати речення з фразеологічними зворотами; вміння вживати фразеологізми відповідно до ситуації мовлення; вміння користуватися різними словниками.

У початкових класах відбувається практичне ознайомлення учнів з фразеологічними одиницями (без вживання терміна); це свого роду пропедевтичний етап у вивченні фразеології. На даному етапі діти дізнаються, що є слова, які можуть виразніше та яскравіше позначати ті, чи інші поняття; учні вчать обирати влучні слова для вираження своїх думок, уникати вживання одноманітних слів у зв'язному висловлюванні.

Під час добору фразеологізмів для засвоєння молодшими школярами необхідно керуватися такими критеріями: доступність фразеологізмів для дітей молодшого шкільного віку; значення фразеологізмів в етичному вихованні та для розвитку світогляду; вживання фразеологізмів у різних життєвих ситуаціях; врахування сфери їх уживання (уникнення фразеологізмів із мови арго, історичної і публіцистичної літератури та ін.); відповідність фонетичних, лексичних, синтаксичних особливостей фразеологізмів граматичному матеріалу, який вивчається у початковій школі.

Який фразеологізм використовувати під час вивчення тієї чи іншої граматичної теми, вирішує вчитель, керуючись зазначеними критеріями і орієнтуючись на рівень розвитку учнів свого класу. Педагог обирає завдання та вправи, які спрямовані на усвідомлення фразеологізмів і актуалізацію їх у мовленнєвій діяльності молодших школярів.

Особливо зацікавлюють молодших школярів вправи, у яких малюнок допомагає усвідомити зміст фразеологізму. Перший тип таких вправ – це ті, які використовують фразеологізм, що співвідноситься з малюнком і відображає пряме значення сполучення слів [4, 43]. Наприклад, учитель готує вислови та ілюстрації, що зображають пряму дію, та пропонує дітям співвіднести, у яких випадках малюнок відповідає вислову? Виконуються вправи, коли учні на основі поданого слова і малюнка «створюють» фразеологізм, а потім пояснюють його значення.

Щоб засвоєння фразеологізмів не обмежувалось лише ознайомленням з їх значенням, необхідна систематична мовленнєва діяльність, спрямована на використання цих висловів на рівні словосполучення, речення, тексту. Найбільш розповсюдженими фразеологічними вправами є пов'язані з уточненням лексичного і граматичного значення вислову (Яке з запропонованих словосполучень є стійким, тобто фразеологізмом, а яке – ні?; До поданих висловів доберіть синонімічні; До висловів з лівої колонки доберіть антоніми з правої; Замініть вислови словами, які відповідають на питання як? тощо).

Використовувати фразеологізми варто під час розвитку діалогічного мовлення молодших школярів. Фразеологічні одиниці можна вважати засвоєними в тому випадку, коли учень свідомо користується ними у власному мовленні. Наприклад, учитель пропонує одному із учнів поставити запитання своєму товаришеві так, щоб той у своїй відповіді вжив необхідний вислів. Або пропонує прочитайте текст і замінити підкреслені слова близьким за змістом словосполученням.

Отже, вивчення елементів фразеології в початковій школі розвиває увагу учнів до значення і вживання стійких словосполучень, виховує в них потребу у виборі потрібного фразеологізму для вираження тієї чи іншої думки у власному висловлюванні, формує вміння користуватися тлумачними та фразеологічними словниками. Через інтерес до фразеології в учнів розвивається й інтерес до української мови в цілому.

Література:

1. Лунько Н. Вживання фразеологізмів в усному і писемному мовленні школярів / Н. Лунько // Початкова школа. – 2006. – № 2. – С. 13-14.
2. Романова Р.О. Роль фразеологізмів у збагаченні лексичного запасу школярів / Р.О. Романова // Початкова школа. – 1999. – № 11. – С. 9-12.
3. Соловець Л.О. Робота вчителя початкових класів над фразеологізмами як засіб увиразнення мовлення молодших школярів / Л.О. Соловець // Професійна підготовка вчителя початкових класів у контексті гуманізації та гуманітаризації вищої освіти : досвід в умовах коледжу : Зб. наук. праць. – Х.: Каравела, 1999. – С. 41-45.
4. Соловець Л.О. Робота над фразеологізмами як важливий засіб увиразнення мовлення в структурі мовної підготовки вчителя початкових класів (тези доповіді) / Л.О. Соловець // Матер. наук.-практ. конф. «Психолого-педагогічні проблеми підготовки кадрів у системі ступеневої освіти». – К., 1999. – С. 272-278.
5. Тесленко О. Робота над фразеологізмами української мови на міжпредметній основі / О. Тесленко // Українська мова і література в школі. – 1999. – № 3. – С. 23.

*Лариса Присяжнюк,
кандидат педагогічних наук, доцент*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПРИРОДОЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Тенденції, які спостерігаються нині в галузі природничої освіти дошкільників, свідчать про перегляд її орієнтирів, трансформацію змісту та підходів щодо її організації. Цілі, які висувалися перед природничою освітою дітей дошкільного віку ще декілька десятиліть тому, стають неактуальними, оскільки не корелюються із вимогами сучасного суспільства. Так, якщо раніше в ознайомленні дітей з природою спостерігалось тяжіння до раціоналістичного та знанневого підходів, які робили акцент на накопиченні природничих уявлень як доступної для дитини форми знань про природу та її корисність для людини, то нині, ґрунтуючись на